Yıl/Year:2026, Cilt/Volume:5, Sayı/Issue:1

Değerler Eğitimi ve Öğretmen Öz-Yeterliği Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma

A Comparative Study on Values Education and Teacher Self-Efficacy

Serap BAŞTUĞ
ORCID: 0000-0002-7188-7505
Fatimatüzzehra CANIKIRMIZI
Elif ÇETİNER

DOI: 10.5281/zenodo.21002753

ÖZET

Bu araştırmada, öğretmenlerin değerler eğitimi bağlamındaki öz-yeterlik algılarının incelenmesi ve Portekiz'in Porto ile Braga şehirlerinde görev yapan öğretmenler arasında karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma, 2024–2025 eğitim-öğretim yılında toplam 37 öğretmen ile yürütülmüştür. Araştırmada nicel yöntem kullanılmış; veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Öz Yeterlik Ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir.

Bulgular, öğretmenlerin değerler eğitimi öz-yeterlik düzeylerinin genel olarak yüksek olduğunu göstermektedir. Braga'daki öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin; Porto'daki öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Katılımcıların öz-yeterlik düzeylerinin gruplara göre (Braga ve Porto) farklılaşmadığı ayrıca cinsiyet değişkenine göre öz-yeterlik düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Sonuç olarak öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde önemli bir rol üstlendikleri ve öz-yeterlik algılarının genel olarak güçlü düzeyde olduğu ortaya konulmuştur. Bu durum, öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin değerler eğitiminin niteliği üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Değerler Eğitimi, Öz-yeterlik, Öğretmen Gelişimi.

ABSTRACT

This study aims to examine teachers' self-efficacy perceptions within the context of values education and to conduct a comparative analysis between teachers working in the cities of Porto and Braga, Portugal. The research was carried out with a total of 37 teachers during the 2024–2025 academic year. A quantitative research design was employed, and data were collected using a Personal Information Form and the Classroom Teachers' Values Education Self-Efficacy Scale. The obtained data were analyzed using SPSS software.

The findings indicate that teachers generally have high levels of self-efficacy in values education. Teachers in Braga showed higher levels of self-efficacy compared to those in Porto. The study also found that participants' self-efficacy levels did not differ significantly between groups (Braga and Porto), and there was no significant difference in self-efficacy levels based on gender.

In conclusion, teachers play a significant role in the values education process, and their self-efficacy perceptions are generally strong. This suggests that teachers' professional development has an important impact on the quality of values education.

Keywords: Values Education, Self-Efficacy, Teacher Development.

Yazar: Serap BAŞTUĞ
Ünvan: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni
Kurum: Karaman Lisesi
E- mail: serappp_s@hotmail.com

Yazar: Fatimatüzzehra CANIKIRMIZI
Ünvan: Öğrenci
Kurum: Karaman Lisesi
E- mail: canikirmizizehra@gmail.com

Yazar: Elif ÇETİNER
Ünvan: Öğrenci
Kurum: Karaman Lisesi
E- mail: elifctnr12@gmail.com

Başvuru Tarihi/Received: 30.10.2025
Kabul Tarihi/Accepted: 12.06.2026

Giriş

Araştırmayla Portekiz'in Porto Agrupamento de Escolas Dr. Vieira de Carvalho ve Braga Agrupamento de Escolas Mosteiro e Cávado okullarında görev yapan öğretmenlerin değerler eğitimi kapsamında sergiledikleri davranışların eğitim ortamına yansıma düzeyini incelemek istenmiştir. Öğretmenlerin yalnızca akademik bilgi aktaran bireyler değil, aynı zamanda değerler eğitimi açısından öğrenciler için önemli birer rol model oldukları kabul edilmektedir. Bu bağlamda yardımseverlik, dürüstlük, adalet, güven, sorumluluk ve saygı gibi evrensel değerlerin sınıf ortamındaki yansımalarının değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

Araştırmada öğretmenlerin mesleki kıdemi, cinsiyeti, mezuniyet durumu ve değerler eğitimi ile ilgili aldıkları eğitimler gibi değişkenlerin, değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin tutum ve davranışlar üzerindeki etkisinin istatistiksel olarak incelenmesi hedeflenmektedir.

Toplumsal bütünlüğün sürdürülebilmesinde belirleyici rol oynayan değerler, bireyler aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Bu aktarım sürecinde eğitim kurumları, özellikle de okullar, değerlerin sistematik biçimde kazandırılmasında kritik bir işlev üstlenmektedir. Değişen toplumsal ve teknolojik koşullar doğrultusunda öğretmenlerin çağın gerekliliklerine uyum sağlaması beklenmekte öğretmenler hem kültürel aktarımın taşıyıcısı hem öğrenme sürecinin yönlendiricisi hem de teknolojik araçların etkin kullanıcısı olarak çok yönlü bir rol üstlenmektedir. Öğrencilerin aile dışındaki en önemli etkileşim alanlarından birini oluşturan öğretmenlerin, değerlerin kazandırılmasında model olma sorumluluğu taşıdığı kabul edilmektedir. Değerlerin içselleştirildiği bireylerden oluşan toplumlarda ise sosyal uyumun güçlendiği, suç oranlarının azaldığı ve sağlıklı iletişim ortamlarının geliştiği görülmektedir.

Değerler, bireylerin eğitim süreçlerinin şekillenmesinde temel bir belirleyici olup bu nedenle öğretim programlarında hem açık hem de örtük biçimde yer almaktadır. Ayrıca değerler, bireyin yaşamında karşılaştığı problemlerin çözümünde ve karar verme süreçlerinde yönlendirici ve motive edici bir unsur olarak işlev görmektedir.

Alan yazın incelendiğinde değer kavramının farklı tanımları olduğu görülmektedir. Ruh biliminde değer, birey davranışlarının şekillenmesinde etkililiği ile öne çıkmaktadır. Bu nedenle psikologlar değeri inanç ile açıklamaktadır (Güngör, 2010: 18). Veuglers ve Vedder (2003: 379)'e göre değer, iyi veya kötü olanın inançlarla bağlantılısını ortaya koymaktadır. Değerler, insanlara davranışları konusunda kesin bir yönlendirme yapmazlar fakat yapılması gereken doğru eylemler için yönlendirici rol oynarlar (Gudmundsdottir, 1991). Çelikkaya (1996: 168)'ya göre değer; bir topluluk, bir inanma duygusu, fikirler içinde veya bireyler arasında kabul edilmiş; benimsenmiş ve yaşanılan toplumun, bireyin veya kutsal kaynaklı her türlü düşünüşün, davranışın, kaide ya da kıymet verilenlerin yansımasıdır.

Değerler, birey için vazgeçilmez bir yaşam alanı oluşturur (Dökmen, 2006: 60). Değer, toplum içinde var olma mücadelesi veren kişinin insanlarca kabul edilen tamamlayıcı davranışları; gereksinimlerinin giderilme aracı

ve bu ihtiyaçların giderilmesine yönelik algı, duygu, bu hedefleyicileri de anlamlandıran yargı ve eylemlerin süreçleridir (Özgüven, 1994). Değerlerin öne çıkan baskın özelliği davranışa yön vermesidir (Yorulmaz, 2017: 61).

Ahlakî davranışların şekillenmesi ve karakter kazanımının geliştiği okul çağında bireyin ahlakî muhakeme yapması önemlidir. Değerler üzerine düşünülmesinin yanı sıra; toplumsal yaşamın düzeni için vazgeçilmez olan saygı, sorumluluk, yardımseverlik, dürüstlük, hoşgörülü olma, adaletli olma gibi temel ahlaki değerlerin öğretilmesi ve alışkanlık edinilmesi önemli bir amaç olarak kabul görmektedir (Akbaş, 2008: 23). Değerler, toplumla var olan insanın toplum arasında şekillenen hayatlarını koruma altına alarak bireylerin yaşamlarını kolaylaştıran toplumsal davranış kalıpları olarak nitelendirilmiştir.

Dünyanın pek çok yerinde eğitim sistemlerinde temel amaç iyi bir insan yetiştirmektir. Bu amaçtan hareketle değerler eğitiminin önemli olduğunun fark edilmesi ile değerler ve bu doğrultuda eğitimi, ülkelerin eğitim politikalarının önemli figürü hâline gelmiştir. Değerler eğitimi aracılığıyla öğrencilere insanî erdemlerin kazandırma olasılığı, değerlerin farkındalığının oluşturulması ve değer unsurlarını benimseyip hayatına değerlerin rehberliğinde yön veren birey sayısının artması evrensel boyutta önemlidir. Değerler eğitiminin yer almadığı eğitim ortamlarında eğitimin fonksiyonelliğinden söz edilemez. Birçok eğitim sistemi düzenli bir toplumsal yaşam için toplumun sahip olduğu değerlerin vatandaşlara aktarılmasını amaçlar. Eğitimin temel amacı sadece bilgi yüklemesi yapmak değil, bireylerin gelişimlerini destekleyen değer yargıları onlara kazandırmaktır (Veuglers, 2000).

Köylü'ye (2016) göre yaşanılan dönemde ahlakî sorunlar gün geçtikçe artmaktadır. Bu sorunların ortadan kaldırılması bireylerin insanî değerlerle geliştirilmesine bağlıdır. Bunu gerçekleştirmenin araçlarından en önemlisi olan değerlerin, okul yoluyla kuşaktan kuşağa geçişinin sağlanmasıdır. Teknolojinin gelişmesi, iletişimdeki gelişmeler sosyal yaşamın gelişmesine katkı sağladığı kadar birçok olumsuzluğu da yanında getirmiştir. Benmerkezcilik ve çıkar duygusu öne çıkmaya başlamıştır. Bu durum toplumsal yozlaşmaya yol açmaktadır (Uzunöz, Aktepe ve Köybaşı, 2018).

Değişen ve gelişen dünya koşulları değerler eğitiminin önemini artırmaktadır. Siber zorbalık, akran zorbalığı, şiddete eğilim, dolandırıcılık, aile içi ya da okul içinde saygısızlık, bireyler arasında menfaat çatışmaları, apartman dairelerine sıkışmış bireylerin komşuluk ilişkilerinin eskiden olduğu gibi samimi olmayışı, madde bağımlılığı, toplumsal sorumluluklarda bilincin azalması gibi durumlar gün geçtikçe çoğalmaktadır (Ekşi, 2003: 83).

Son zamanlarda dünyada değişen hayat şartları nedeniyle ülkemizde öğretim programlarının revize edilmesi, eğitim-öğretimde değerler eğitimine olan hassasiyetin gün geçtikçe arttığını göstermektedir. Derslerin içeriklerinde değerler eğitiminin öğrencilere aktarılmasına yönelik gelişmeler gerçekleşmektedir (Tezel, 2006). Öğretmenler eylemleriyle, tavırlarıyla, sınıf ortamını şekillendirme tarzlarıyla öğrencilerin değerleri

ediniminde önemli rol üstlenirler (Sayar ve Aysun, 2011: 9).

Öğretmenler değerleri ders konusu olmaktan ziyade olaylar karşısında sergiledikleri tavır ve davranışlarla öğrencilere model olarak aktarmaktadırlar (Meydan, 2014: 157). Bunun yanında olumsuz eylemler sergileyen öğrencilerin davranışlarını iyi yöne çevirmek için onlara rehber olmalıdır (Gökdere ve Çepni, 2003: 103). Öğretmenler, değerler aktarımında ihtiyaçların durumuna göre bazı değerlere daha fazla vurgu yaparken bazılarını geride bırakabilirler. Bu durum her öğretmenin kendince içselleştirdiği değeri aktarması olarak ifade edilebilir (Veuglers, 2000: 44).

Yazıcı (2006) "Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış" adlı araştırmasında öğretmenlerin eğitim ve öğretimdeki rolünü ifade etmek için bazı noktalara vurgu yapmıştır. Sadece bilişsel ve davranışsal kuralların aktarıldığı bir eğitim sistemi, topluma değer unsurlarını aktaramaz. Değerler eğitimi okullarda düzenli ve etkili biçimde aktarılması gerekmektedir. Değerler eğitiminin etkinliğinin artırılmasında öğretmenlere büyük iş düşmektedir. Sınıf ortamında değerleri sadece bilgi anlamında aktararak değil de olaylar karşısında takındıkları tutum ve davranışlarla model olarak öğrencilere aktarmalılardır.

Öz-yeterliğin oluşmasında çevre en etkili faktörlerin başında gelmektedir. Sağlam öz- yeterliğin gelişmesinde bireyin örnek aldığı, onu motive eden bir kişinin olması olumlu faktörken bunun tam tersi olan bireyi olumsuz yorumlarıyla etkileyen bir baskılayıcı anlayış da öz-yeterliğin gelişimini baltalamaktadır (Schunk ve Zimmerman, 2007). Öz-yeterliğin dört kaynağı olduğunu vurgulayan Bandura (1995) bu kaynakları başarıya ulaşmış deneyimler, farklı deneyimler, sözlü ikna, fiziksel ve duygusal haller olarak tasniflemiştir. Bunlar arasında bireyin öz-yeterliğinin şekillenmesinde en etkili olan başarılı deneyimlerdir, birey geçmiş yaşantılarında karşılaştığı güçlüklerde mücadele etmesiyle ve o güçlükleri yok etmesiyle öz- yeterliğini geliştirir. Ancak başarılı deneyimler gerçekleştirildiğinde güçlüklerin üstesinden gelinmesi öz-yeterliğin gelişimi için yeterli olmamaktadır, öz-yeterliğin gelişiminde bireyin motivasyonu da güçlü etkiye sahiptir (Pajares, 2002).

Meslekî öz-yeterlikle ilgili Türkiye'de yapılan çalışmaların arasında: Akbulut ve Aküzüm'ün (2021) 415 öğretmene; Çelik, Yorulmaz ve Çokçalışkan'ın (2019) 145 öğretmen ve öğretmen adayından oluşan kişilere; Aslan ve Kalkan'ın (2018) 164 öğretmene, Gökyer ve Karakaya Cirit'in (2018) 269 öğretmene, Kaçar ve Beycioğlu'un (2017) farklı branşlardan oluşan 502 öğretmene; Erdem ve Demirel'in (2007) 346 öğretmen adayıyla yaptığı çalışmalar öne çıkmaktadır.

Meslekî öz-yeterlikle ilgili yurt dışında yapılan çalışmalar arasında: Skapinaki ve Salamoura'nın (2020) eğitimin kalitesini arttırmada öz-yeterliğin etkisini incelemiştir; Skaalvik vd.'nin (2017) öğretmenlerin öz-yeterliklerinin ve motivasyonlarının düşmesine yol açan faktörler üzerinde durmuşlardır, Skaalvik vd.'nin (2010) öğretmen öz-yeterliklerinin okul ortamında ve öğretmenler arasındaki iş birliği, iş tatmini, öğretmen tükenmişliği faktörleri üzerinden araştırmışlardır.

Değişen hayat koşulları ve modernleşmeyle birlikte sınıf öğretmenleri de eğitim ortamında kendilerini geliştirerek sürece dâhil olmalıdır. Modernleşmenin etkisiyle birey apartman dairesine hapsolmuştur, bireyler arası iletişim azalmıştır. Bunda Covid-19 pandemisinin de etkisi mevcuttur. Kök değerler sosyal etkileşimle aktarılmaktadır. Öğrenci etkileşimin olduğu sınıf ortamında yönetici olan öğretmene çok iş düşmektedir. Sadece pedagojik donanıma sahip olmak, öğrencileri akademik anlamda donatmak öğrencilerin sosyal hayatta mutlu olmaları için yeterli değildir. Araştırmayla öğretmenlerin değerler eğitimi öz-yeterlikleri öğrenilmek istenmektedir. Araştırma amacı doğrultusunda araştırma hipotezleri:

H_1: Braga'da çalışan öğretmenler ile Porto'da çalışan öğretmenlerin *değerler eğitimi öz- yeterlik düzeylerinde* istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H_2: Braga'da çalışan öğretmenler ile Porto'da çalışan öğretmenlerin *değerler eğitimi öz- yeterlik düzeyleri* cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterir şeklinde belirlenmiştir.

Yöntem

Çalışmada doküman analizi ve anket uygulanmıştır. Araştırmanın evrenini Porto ve Braga'da bulunan öğretmenler oluşturmaktadır. Evren birimi olarak 2024-2025 yılında Porto Agrupamento de Escolas Dr Vierra de Cavalhove, Braga Agrupamento de Escolas Mosteiro e Cávado okullarında görev yapan öğretmenler basit rastgele örneklem yöntemiyle seçilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde SPSS programı kullanılmıştır. Gerçekleştirilen araştırma modeli/deseni nicel araştırma yöntemi olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Örneklem Grubu

2024-2025 eğitim-öğretim senesinde Porto'da Agrupamento de Escolas Dr Vierra de Cavalhove, okulu evren 143 öğretmen evren birimi uygulanan anketi yanıtlayan 18 öğretmen; Braga'da Agrupamento de Escolas Mosteiro e Cávado evren 104 öğretmen evren birimi uygulanan anketi yanıtlayan 19 öğretmen olarak projenin örneklemini oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında yedi sorudan oluşan Kişisel Bilgi Formu ve geçerliliği ve güvenirliliği test edilmiş 33 maddeden oluşan Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Öz-Yeterlik Ölçeği kullanılmıştır. Bayat ve Yazar (2022) tarafından Türkçeye uyarlanan Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Öz-Yeterlik Ölçeği'nin Cronbach's Alfa güvenirlik katsayısı ,99'dur. Ölçeklerdeki ifadeler beşli likert ölçeği ile yapılandırılmıştır. Beşli likert ile derecelendirilen ölçeklerde 1= Kesinlikle Katılmıyorum; 2= Katılmıyorum, 3=Ne Katılıyorum/Ne Katılmıyorum, 4= Katılıyorum, 5= Kesinlikle Katılıyorum şeklinde yapılandırılmıştır. 4/5=0,80 formülünden yola çıkılarak 1.00-1.79 Kesinlikle Katılmıyorum (oldukça düşük), 1.80-2.59 Katılmıyorum (düşük), 2.60 - 3.39 Ne Katılıyorum/Ne Katılmıyorum (orta), 3.40-4.19 Katılıyorum (yüksek), 4.20 - 5.00 Kesinlikle

Katılıyorum (oldukça yüksek) olarak değerlendirilmiştir (Özdemir ve Çetiner, 2021: 1684). Araştırma kapsamında elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular

Araştırmada kullanılan anket Porto'da 18; Braga'da 19 öğretmene uygulanmıştır. Araştırma katılımcılarına ait demografik değişkenlere ait bilgiler Tablo1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

	Frekans (Frequency)	**Yüzde % (Percent)**	**Frekans (Frequency)**	**Yüzde % (Percent)**
İl (Country)				
Porto	18	48,6		
Braga	19	51,4		
	Porto		**Braga**	
Cinsiyet (Gender)				
Erkek (Male)	4	22,2	3	15,8
Kadın (Female)	14	77,8	16	84,2
Çalışma Deneyimi (Years of professional experience)				
6-10	1	5,6	2	10,5
11-15	1	5,6	3	15,8
21+	16	88,9	14	73,7
Eğitim Düzeyi (Education level)				
Lisans (Bachelor's)	5	27,8	2	10,5
Yüksek Lisans (Master's)	9	50,0	14	73,7
Doktora (Doctorate)	0	0	1	5,3
Diğer (Other)	4	22,2	2	10,5

Tablo 1: Katılımcılara ait demografik bilgileri içermektedir. Katılımcı Porto oranı 48,6; Braga oranı 51,4 olarak tespit edilmiştir. Cinsiyet Porto 4 erkek-14 kadın; Braga 3 erkek-16 kadın olarak belirlenmiştir. Ankete yanıt veren kadın öğretmen sayısı her iki ilde de erkeğe oranla oldukça fazladır. Çalışma deneyimi Porto'da 6-10 yıldır çalışan 1; Braga 2, 11-15 yıl aralığında çalışan Porto 1; Braga 3, 21 yıl ve üstünde çalışan Porto 16; Braga 14 öğretmen olarak tespit edilmiş bu bulgu da öğretmenlerin meslekî tecrübelerinin olduğunu ispatlamaktadır. Eğitim düzeyleri incelendiğinde Porto lisans mezunu 5; Braga 2, Porto yüksek lisans mezunu

9; Braga 14, Porto'da doktora mezunu yanıtı çıkmamışken Braga'da 1 öğretmen, diğer seçeneğini Porto'da 4; Braga'da 2 öğretmen yanıtlamıştır. Bu yanıtlardan hareketle öğretmenlerin lisans mezuniyetle yetinmeyip eğitim almaya ve öğrenmeye devam ettikleri sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 2: Katılımcıların Bilimsel Yayınları Takip Etme Sıklığı

	Porto		**Braga**	
	Frekans (Frequency)	**Yüzde % (Percent)**	**Frekans (Frequency)**	**Yüzde % (Percent)**
Frequency of following scientific publications				
Günlük (Daily)	0	0	2	10,5
Haftalık (Weekly)	3	16,7	5	26,3
Aylık (Monthly)	11	61,1	8	42,1
Yıllık (Yearly)	4	22,2	4	21,1

Tablo 2: Katılımcıların bilimsel yayınları takip etme sıklığını tespit etmeye yönelik analiz sonuçlarını içermektedir. Porto'da günlük yayın takip edilmezken Braga'da 2 öğretmen, Porto haftalık yayın takip etme sıklığı 3; Braga'da 5, Porto aylık yayın takip sıklığı 11; Braga'da 8; Porto'da yıllık yayın takip sıklığı 4; Braga'da 4 kişi şeklindedir. Verilen yanıtlar anket uygulanan öğretmenlerin özellikle aylık yayımlanan bilimsel yayınları günlük, haftalık, yıllık yayımlananlara göre daha fazla takip ettiklerini göstermektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Bilimsel Toplantılara Katılma Sıklığı

	Porto		**Braga**	
	Frekans (Frequency)	**Yüzde % (Percent)**	**Frekans (Frequency)**	**Yüzde % (Percent)**
Frequency of attending scientific meetings				
Altı ayda bir (Every six months)	4	22,2	7	36,8
Yıllık (Annually)	5	27,8	8	42,1
Birkaç Yılda Bir (Every few years)	2	11,1	4	21,1
Asla (Never)	7	38,9	0	0

Tablo 3: Katılımcıların bilimsel toplantılara katılma sıklığı Braga'da altı ayda bir %36, yıllık %42, birkaç yılda bir %21 yanıtlanırken Porto'da altı ayda bir %22, yıllık %27, birkaç yılda bir %11, katılmayan %38 olarak

yanıtlanmıştır. Bu yanıtlardan hareketle Braga'daki ankete katılan öğretmenlerin bilimsel toplantılara katılma oranı daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 4: Meslekî yaşamınız boyunca değerler eğitimi üzerine herhangi bir seminer veya kursa katılma durumu

Have you attended any seminars or courses on values education during your professional life?(Meslekî yaşamınız boyunca değerler eğitimi üzerine herhangi bir seminer veya kursa katıldınız mı?)	**Porto**		**Braga**	
	Frekans (Frequency)	**Yüzde % (Percent)**	**Frekans (Frequency)**	**Yüzde % (Percent)**
Evet (Yes)	14	77,8	18	94,7
Hayır (No)	4	22,2	1	5,3

Tablo 4: Öğretmenlerin meslekî yaşamları boyunca değerler eğitimi üzerine seminer veya kursa katılım katılmama durumlarını ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin Porto'da %78; Braga'da %94 oranında değerler eğitimine yönelik eğitimlere katıldığı görülmektedir. Porto'da dört öğretmen; Braga'da bir öğretmen değerler eğitimi ile alakalı kurs ya da seminerlere katılmadığını belirtmiştir. Tablo 4'te de görüleceği üzere öğretmenlerin değerler eğitimi ile ilgili gelişime ve öğrenmeye açık oldukları görülmektedir.

Tablo 5: Katılımcılara Ait Bilimsel Yayın (makale, bildiri vs.) Olma Durumu

	Porto		**Braga**	
	Frekans (Frequency)	**Yüzde % (Percent)**	**Frekans (Frequency)**	**Yüzde % (Percent)**
Do you have any scientific publications(Herhangi bir bilimsel yayınız (makale, sunum vb.) var mı?				
Yes	2	11,1	2	10,5
No	16	88,9	17	89,5

Tablo 5'te görüleceği üzere, anketi yanıtlayan öğretmenlerin bilimsel yayına sahip olma durumu Porto %11,1; Braga'da %10,5 olarak belirtilmiştir. Porto 16 Braga'da 17 öğretmenin bilimsel yayını olmadığı görülmektedir.

Tablo 6: Ölçeğin Normallik Sınaması

	Kolmogorov-Smirnov				
	Statistic	**Sd**	**Sig.**	**Çarpıklık**	**Basıklık**

				(Skewness)	(Kurtosis)
Değerler Eğitimi Öz-Yeterlik Ölçeği-Tüm	,092	37	,200*	-,654	,267
				Çarpıklık (Skewness)	**Basıklık (Kurtosis)**
Değerler Eğitimi Öz-Yeterlik Ölçeği-Braga	,868	19	,013	-1,288	1,305
Değerler Eğitimi Öz-Yeterlik Ölçeği-Porto	,970	18	,805	,260	-,092
*This is a lower bound of the true significance.**					

Araştırma hipotezlerinin sınanmasında önce elde edilen verilerin normal dağılım sergileyip sergilemediklerine bakılmıştır. Elde edilen verilerin SPSS ile gerçekleştirilen analiz sonuçlarından, örneklem sayısı 30'dan büyük olduğundan (n=37) dolayı, Kolmogorov-Smirnov verilerine bakılmış olup, sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir. Tablo 6'da görüldüğü gibi toplam ölçek ve Porto grubuna ilişkin Kolmogorov-Smirnov değerleri p>0,05 olup Braga grubunda ise Kolmogorov-Smirnov testi anlamlı bulunmuştur (p<0,05). Bununla birlikte tüm gruplara ait çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında yer alması, verilerin normal dağılımdan ciddi bir sapma göstermediğini ve parametrik analizler için uygun olduğunu göstermektedir. (Tabachnick ve Fidell, 2013: 79; Saruhan ve Özdemirci, 2016: 241).

Tablo 7: Ölçeğin Güvenirlik Analizi Sonucu

	Cronbach's Alpha (α)
Değerler Eğitimi Öz-Yeterlik Ölçeği-Tüm	**,955**
Değerler Eğitimi Öz-Yeterlik Ölçeği-Braga	,962
Değerler Eğitimi Öz-Yeterlik Ölçeği-Porto	,951

Verilerin güvenirlik analizi için Cronbach's Alpha analizi gerçekleştirilmiştir ve Tablo 7'de görüleceği üzere analiz sonuçları yüksek güvenilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

Normallik ve güvenirlik analizleri sonrasında katılımcıların değerler eğitimi öz-yeterlik düzeylerini belirleyebilmek için, ölçek verilerinin betimsel istatistikleri analiz edilmiştir.

Tablo 8: Ölçeğin Betimsel İstatistikleri

Ölçek	N	Min.	Maks.	Ort.	Std Sapma	Varyans
Değerler Eğitimi Öz- Yeterlik - Tüm	37	3,03	5,00	4,30	,481	,232
Değerler Eğitimi Öz Yeterlik-Braga	19	3,03	5,00	4,27	,532	,283
Değerler Eğitimi Öz-Yeterlik -Porto	18	3,30	5,00	4,15	,426	,181

Tablo 8'de görüleceği üzere katılımcıların tamamının değerler eğitimi öz-yeterlik düzeylerinin 4,30 ortalama ile oldukça yüksek düzeyde olduğu, Braga'daki öğretmenlerin değerler eğitimi öz-yeterlik düzeylerinin 4,27 ortalama ile oldukça yüksek düzeyde olduğu, Porto'daki öğretmenlerin değerler eğitimi öz-yeterlik düzeylerinin 4,15 ortalama ile yüksek düzeyde olduğu söylenebilmektedir. Bulgulardan da görüleceği üzere Braga'daki öğretmenlerin değerler eğitimi öz-yeterlik düzeyleri Porto'daki öğretmenlerden az da olsa daha yüksektir.

Katılımcıların öz-yeterlik düzeylerinin gruplara göre (Braga ve Porto) farklılığının incelenmesi amacıyla grup sayısının iki olmasından dolayı bağımsız örneklem T testi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 9: Katılımcıların (Braga ve Porto öğretmenleri) değerler eğitimi öz-yeterlik düzeylerindeki farklılaşmanın değerlendirilmesine yönelik bağımsız örneklem T testi sonucu

	Grup	N	Ort	Std Sapma	T	df	p
Değerler Eğitimi Öz-Yeterlik	***Braga***	19	4,27	,532	-,807	34,071	,425
	Porto	18	4,15	,425			
p<,05 anlamlılık düzeyinde							

Tablo 9'da görüleceği üzeri analiz sonucu elde edilen değerler dikkate alındığında katılımcıların değerler eğitimi öz-yeterlik düzeylerinde, elde edilen verilerin analizinde yer alan değerlerin (p) 0,05'ten büyük olmasından dolayı öz-yeterlik düzeylerinin gruplara göre bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda "H_1 hipotezi" reddedilmiştir.

Tablo 10: Katılımcıların (Braga ve Porto öğretmenleri) cinsiyetlerine göre değerler eğitimi öz-yeterlik düzeylerindeki farklılaşmanın değerlendirilmesine yönelik bağımsız örneklem T testi sonucu

	Grup	N	Ort	Std Sapma	t	Df	P
Değerler Eğitimi Öz-Yeterlik- ***Braga***	Erkek	3	3,91	,837	-,869	2,236	,468
	Kadın	16	4,34	,464			
*Değerler Eğitimi Öz-Yeterlik -****Porto***	Erkek	4	4,46	,450	1,644	4,363	,170
	Kadın	14	4,05	,388			
p<,05 anlamlılık düzeyinde							

Tablo10: Verilen değerler dikkate alındığında Braga (p=,468) ve Porto (p=,170) öğretmenlerinde elde edilen verilerin analizinde yer alan değerlerin (p) 0,05'ten büyük olmasından dolayı öğretmenlerin değerler eğitimi

öz-yeterlik düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda "H_2 hipotezi" reddedilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmayla Erasmus projesi kapsamında Portekiz'in Porto ve Braga şehirlerinde yer alan iki farklı okulda görev yapan öğretmenlerin değerler eğitimi öz-yeterlik algılarını incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya Porto Agrupamento de Escolas Dr. Vieira de Carvalho okulundan 19, Braga Agrupamento de Escolas Mosteiro e Cávado okulundan 18 öğretmen katılmıştır.

Elde edilen bulgular, her iki okulda da öğretmenlerin değerler eğitimi öz-yeterlik algılarının genel olarak yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte Braga'daki öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin Porto'daki öğretmenlere kıyasla az da olsa daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen analiz farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Benzer şekilde, katılımcıların cinsiyet değişkenine göre öz-yeterlik algılarında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Demografik ve meslekî değişkenler incelendiğinde, Braga'daki öğretmenler arasında lisansüstü eğitim düzeyinin daha yaygın olduğu ve bu grubun bilimsel toplantılara katılım sıklığının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca değerler eğitimi ile ilgili kurs ve seminerlere katılım oranının da Braga grubunda daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum, meslekî gelişim faaliyetlerine katılımın öğretmenlerin değerler eğitimi öz-yeterlik algısını destekleyebileceğine işaret etmektedir.

Her iki grupta da bilimsel yayın üretme düzeyinin düşük olması, öğretmenlerin akademik üretkenlik açısından benzer bir profile sahip olduğunu göstermektedir. Buna karşın meslekî gelişim etkinliklerine katılım düzeyi ile öz-yeterlik algısı arasındaki paralellik, öğretmen yeterliliklerinin yalnızca bireysel deneyimlerle değil, aynı zamanda sürekli mesleki öğrenme süreçleriyle de ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu çalışma, farklı ülke bağlamlarında öğretmenlerin değerler eğitimi öz-yeterlik algılarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi açısından literatüre katkı sağlamaktadır. Özellikle Erasmus hareketliliği kapsamında gerçekleştirilen saha araştırması, kültürlerarası eğitim ortamlarında öğretmenlerin değerler eğitimine ilişkin profesyonel yeterlik algılarının benzerlik ve farklılıklarını ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. Elde edilen sonuçlar, öğretmenlerin değerler eğitimindeki rolünün güçlendirilmesi için hizmet içi eğitimlerin ve uluslararası meslekî gelişim fırsatlarının artırılmasının önemine işaret etmektedir.

Öneriler

Değerler eğitiminin evrensel niteliği dikkate alındığında bu alanın yalnızca okul ortamıyla sınırlı kalmaması, farklı öğrenme ortamları ve yöntemleriyle desteklenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, değerlerin öğretiminde masal, fabl, sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler gibi öğrenciyi aktif kılan öğrenme yöntemlerinin yaygınlaştırılması, yaparak yaşayarak öğrenme yaklaşımı çerçevesinde etkili sonuçlar doğurabilir.

Türkiye'de farklı eğitim kademelerinde ders olarak uygulanmaya başlanan adabımuaşeret öğretimi örneğinden hareketle, benzer içeriklerin uluslararası düzeyde karşılaştırmalı projelerle geliştirilmesi önerilmektedir. Türk düşünce ve edebiyat geleneğinde önemli yere sahip şahsiyetlerin eserlerinin eğitim süreçlerinde senaryo temelli ve disiplinler arası yaklaşımlarla ele alınması, değerler eğitiminin kültürel boyutunu güçlendirebilir.

Değerler eğitimi uygulamalarının etkililiğinin artırılması amacıyla deney ve kontrol gruplarını içeren deneysel araştırmaların yapılması, bu alandaki uygulamaların bilimsel temelde değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Geçerlilik ve güvenirliği sağlanmış farklı ölçme araçlarının geliştirilerek daha geniş örneklem gruplarına uygulanması, alandaki farkındalığın artırılmasına ve sonuçların genellenebilirliğinin güçlendirilmesine olanak tanıyabilir.

Cömertlik, dürüstlük, adalet, sorumluluk, yardımseverlik ve diğerkâmlık gibi temel insanî değerlerin eğitim süreçlerinde sistematik biçimde kazandırılması yalnızca bireysel gelişime değil aynı zamanda toplumsal düzenin güçlenmesine de katkı sağlayabilir. Bu bağlamda değerler eğitiminin etkili bir biçimde verilmesi, toplumsal suç oranlarının azaltılması ve sosyal uyumun artırılması açısından önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Değerler eğitiminin yalnızca okul ortamı ile sınırlı tutulmaması, aile, medya ve toplumsal kurumlar aracılığıyla da desteklenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, reklamlar, televizyon programları, dijital içerikler ve halk eğitim faaliyetleri gibi farklı kanallar üzerinden hem örtük hem de açık öğrenme süreçlerinin yürütülmesi önerilmektedir.

Değerler eğitimi çalışmalarının etkililiğinin anket, sosyometri, görüşme ve gözlem gibi farklı veri toplama teknikleriyle sürekli olarak değerlendirilmesi ve elde edilen sonuçlara göre geliştirilmesi önemlidir. Literatür incelendiğinde bu alandaki çalışmaların sayıca sınırlı olduğu görülmekte olup özellikle bitirme tezleri, bilimsel makaleler ve bildiriler aracılığıyla araştırma alanının genişletilmesi gerekmektedir. Ayrıca Türk ve dünya edebiyatına ait eserlerin değerler eğitimi perspektifinden incelenmesi hem kültürel mirasın eğitimle bütünleşmesine hem de alana akademik katkı sağlanmasına imkân sunacaktır.

Sınırlılıklar

Çalışmanın gerçekleştirilmesinde araştırmaya dâhil olan öğretmenlerin, veri toplama aracı olarak kullanılan ve kendilerine verilen ankette yer alan sorular ve ifadeleri doğru ve eksiksiz olarak anladıkları kabul edilmiştir. Ayrıca araştırmaya dâhil olan öğretmenlerin anket sorularına içtenlikle yanıt verdiği varsayılmaktadır.

Gerçekleştirilen çalışmanın bazı sınırlılıkları vardır. Araştırma 2024-2025 yılında Porto Agrupamento de Escolas Dr Vierra de Cavalhove, Braga Agrupamento de Escolas Mosteiro e Cávado okullarında anketi yanıtlayan öğretmenlerle sınırlıdır. Veriler Kişisel Bilgi Formu ve Sınıf Öğretmenleri Değerler Eğitimi Öz-Yeterlik Ölçeği'yle elde edilen bilgilerle sınırlıdır. Ankete katılımda gönüllülük esası olduğundan 37 veriye ulaşılmıştır. Dolayısıyla bu durum bulguların genele yayılmasını zorlaştırmaktadır. İlerleyen çalışmalarda örneklem grubu genişletilerek sonuçlar karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi,* 6 (16), 9-27.

Akbulut, E. & Aküzüm, C. (2021). Sınıf öğretmenlerinin öz yeterlilik algıları ile kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi,* (39), 74-91.

Aslan, M. & Kalkan, H. (2018). Öğretmenlerin öz yeterlilik algılarının analizi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 477-493.

Bandura, A. (1995). Exercise of personal and collective efficacy in changing societies. A. Bandura (Ed.). Self-Efficacy in Changing Societies içinde (s. 1-45). Cambridge University Press.

Bayat, S. & Yazar, T. (2022). Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi öz-yeterlik ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 23(3), 1975-1993.

Çelik, Ö., Yorulmaz, A. & Çokçalışkan, H. (2019). Öğretmen genel yeterlikleri açısından sınıf öğretmenleri ve öğretmen adaylarının kendilerini değerlendirmeleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* (20), 203-215.

Çelikkaya, H. (1996). *Fonksiyonel eğitim sosyolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Dökmen, Ü. (2006). *Küçük şeyler*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi,* 1 (1), 79-96.

Erdem, E. & Demirel, Ö. (2007). Teacher self-efficacy belief. *Social Behavior and Personality,* 36(5), 573-586.

Gökdere, M. & Çepni, S. (2003). Üstün yetenekli çocuklara verilen değerler eğitiminde öğretmenin rolü, *Değerler Eğitimi Dergisi,* 1 (2), 93-103.

Gökyer, N. & Karakaya Cirit, D. (2018). Sınıf öğretmenlerinin öz yeterlilik düzeyleri. *Adıyaman University Journal of Educational Sciences,* 8(2), 135-151.

Gudmunsdottir, S. (1991). Values in pedagogical content knowledge. *Journal of Teacher Education,* 41 (3), 44-52.

Güngör, E. (2010). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Kaçar, T. & Beycioğlu, K. (2017). İlköğretim öğretmenlerinin öz-yeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Elementary Education Online,* 16(4), 1753-1767.

Köylü, M. (2016). *Teoriden pratiğe değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* 1(1), 93-100.

Özdemir, M., Çetiner, N. (2021). Akıllı telefon bağımlılığının çalışanların iş tatminleri üzerine etkisi, *İşletme Araştırmaları Dergisi,* 13 (2), 1679-1694.

Özgüven, İ.E. (1994). *Psikolojik testler*. Ankara: Yeni Doğuş Matbaası.

Pajares, F. (2002). Overview of social cognitive theory and of self-efficacy. 22 Kasım 2024 tarihinde https://people.wku.edu/richard.miller/banduratheory.pdf adresinden erişildi.

Sayar, K. & Aysun, S. (2011). Ahlaki bir lider olarak öğretmen. *Eğitime Bakış Eğitim, Öğretim ve Araştırma Dergisi,* 7(19), 9-13.

Schunk D. H. & Zimmerman B. J. (2007). Influencing children's self-efficacy and self-regulation of reading and writing through modeling. *Reading & Writing Quarterly: Overcoming Learning Difficulties,* 23(1), 7–25.

Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2010). Teacher self-efficacy and teacher burnout: A study of relations. *Teaching and Teacher Education,* 26, 1059-1069.

Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2017). Motivated for teaching Associations with school goal structure, teacher self-efficacy, job satisfaction and emotional exhaustion. *Teaching and Teacher Education,* 67, 152-160.

Skapinaki, A. & Salamoura, M. (2020). Investigating primary school quality using teachers'self-efficacy and satisfaction. *Journal of Tourism, Heritage & Services Marketing,* 6(1), 17-24.

Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics,* Boston, Pearson.

Tezel, R. (2006). Yeni ilköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programında insan hakları ve değer eğitimi. *II. Uygulamalı Etik Kongresi Bildiri Kitabı*, 637-645. Ankara: ODTÜ Yayınları.

Uzunöz, A., Aktepe, V. & Köybaşı E. (2018). Değer analizi yaklaşımı yoluyla dürüstlük değerine dönük öğrenci cevaplarının incelenmesi, *Journal of Theoretical Educational Science.* 11(3), 606-626.

Veugelers, W. & Vedder, P. (2003). Values and teaching. *Teachers and Teaching*, 9(4), 377-390.

Veugelers, W. (2000). Different ways of teaching values. *Educational Review.* 52 (1), 37-46.

Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi,* 19, 499-522.

Yorulmaz, B. (2017). *Ailede değerler eğitimi*, İstanbul: Erkam Yayınları.